

Մանօր — Օրինակ մը կը գտնուի Կեսարիոյ Ս. Կարապետի վանուց
Մաթենադարանին մէջ : Մատենան է քառածալ . ունի 27 էջք : Թուղթն
եւ. ապագրութիւնն իրօք ո՛չ այնչափ լաւ :

ԿԱՊԵՏ



Ս Ե Ն Ա Ս Ս Ր Ե Ա Ն , Վ Ա Ր Ժ Ա Ր Ա Ն

Պուսոյ ազգ. Պատրիարքարանը գեղեցիկ ծառայութիւն մը ըրած
եղաւ , հրատարակել տալով Սանասարեան վարժարանի Տեղեկագիրը
(1884 - 1894) :

Տեղեկագիրը կը ցուացնէ վարժարանի ներքին կեանքն իր բոլոր
մանրամասնութեամբ , այնպէս որ ընթերցողը կարող է դիւրութեամբ
գաղափար կազմել բոլորի մասին ինչ որ ներկայացուած է հոն : Բա-
րերարի կենսագրութիւնը կարեւոր տեղ մը կը բռնէ մասնաւորապէս :

Ճիշդ քառորդ դար անցած է այն օրէն , երբ բարեյիշատակ Մկր-
տիչ Սանասարեան — որ ազգօգուտ գործերով կենդանի օրինակ մ'ե-
ղած է իր ժամանակակիցներուն եւ յետագաներուն , նպաստելով ու
պաշտպան հանդիսանալով միջնակարգ եւ բարձրագոյն դաստիարա-
կութեան գործին — որոշեց լրացումի մէջ հիմնել համանուն վարժա-
րանը : Իր նպատակն էր , մասնաւորապէս զաւաններու համար , պատ-
րաստել՝ զարգացած քաղաքացիներ , բանիբուն ուսուցիչներ , եւ տեղա-
կան արհեստներու յառաջադիմութեան յարմար արհեստաւորներ : Մին-
չեւ իր մահը , որ տեղի ունեցաւ 1890ին , ինքը վարեց վարժարանի վե-
րին հսկողութիւնը : Մահուանէն ետք , նոյն պաշտօնը շարունակեց կր-
տակակատարներէն Վսեմ . Կ . Եղեանց , այնչափ արդիւնաւորութեամբ
եւ անստգիւտ հոգատարութեամբ : Սա՛ , վարչական որոշ իրաւասու-
թիւն մը իրեն վերապահելով , պատրաստեց մէկ նոր կանոնադրու-
թիւն՝ կտակի զօրութեամբ , որով կը կառավարուի վարժարանը , սկսե-
լով 1892էն : Այս կանոնադրութեան զօրութեամբ կազմուեցան հետեւ-
եալ վարիչ մարմինները . 1. Պոլսոյ խնամակալութիւն , որուն կը նախա-
գահէ Սրբազան Պատրիարք . 2. Տեղւոյն հոգաբարձութիւն , օրուայ ա-
ռաջնորդի նախագահութեամբ , 3. Վերսեւսույ եւ 4. Ուսուցչական մաս-
նաժողով : Հիմնադրի կտակով , վարժարանի գոյութիւնն ապահովուած
է : Քսանամեայ շրջանին մէջ վարժարանին ընդհանուր ծախքն եղած
է՝ 7,131,301 զրդ : Վարժարանն ունեցեր է , ընդ ամէն , 544 աշակերտ ,
որոնցմէ 414-ը՝ ուսումնական բաժնին հետեւող . 88-ը՝ ինչ ինչ աւար-
կաններու եւ արհեստի հետեւող . եւ 42-ը՝ մինակ արհեստի հետեւող :

Սանատարեան վարժարանի տեղեկագրին այս էական կէտերը յիշած ատեննիս հարկ կը համարենք անգամ մը եւս ծանրանալ այն տարրական ճշմարտութեան վրայ, որ շատ անգամ անտեսուած է մեր հանրային հաստատութիւնները վարող մարմիններէն : Արդ՝ համարատուութեան պահասն է, որ կը շեշտուի մեր մէջ եւ որոշ պատճառաւ ժողովրդեան սրտին մէջ կը ցամքին հաւատարմութեան եւ վստահութեան բոլոր արտայայտութիւնները՝ դժբախտաբար : Մինչդեռ, իրականին մէջ — իչնպէս Սանատարեան վարժարանը — բարեռք մատակարարութիւն ունեցող որ եւ է հաստատութիւն մը, երբ, ասեն ասին, ճակատաբաց հրապարակաւ հաշիւ տուած է հանրութեան, անոր արգարգնահատութեան ու վարձատրութեան արժանացած է :

Անդրադառնալով կրկին անգամ Սանատարեան վարժարանի շուրջը, պիտի յիշեցնենք անոր պատուարժան վարիչ մարմիններուն, որ վարժարանի յառաջիկային կատարելիք դերն ու պատասխանատուութիւնը աւելի շատցած ու դժուարացած է, զի՝ մէկ կողմէն Միաց. Ընկերութեանց խափանուելով դպրոցներն ալ փակուեցան, միւս կողմէն վերջին տաղնապները պատճառ դարձան ժողովրդեան աղքատանալուն, որուն անմիջական ազդեցութիւնը կրեց նաեւ դաստիարակութեան սուրբ դործը :

Ուստի Սանատարեան վարժարանին դիմաց՝ ապառաժի պէս ցըցւող ներկայ հսկայ պահանջներն, առաջինէն աւելի շինիչ ու կազդուրիչ, դաստիարակութեան մը կը կարօտին : Այդ պահանջներն մասնաւորապէս, քառասոցի բազմաշարժար հայու սրտէն ծնած են, որոնց վրայ հաստատուած է վարժարանը : Նա հաջէն աւելի պէտք ունի՝ մտքի, խղճի եւ կամքի ոյժերով տոգորուած անհատներու : ասոնցմով կը յուսայ վերստանալ իր կորուսած մտաւոր ու բարոյական ոյժերը, եւ ասոնց սիսեմական բայց լռիկ դործունէութեամբ՝ պիտի կարողանայ կեանքի տնհատասար էջերու մէջ իր գոյութիւնը բեւեռել ինքնագիտակցութեան եւ ինքնապաշտպանութեան առանցքին վրայ : Գաւառացի հայու այդ պահանջը՝ իր վշտոտ, մրկոտ կեանքի մէկ հառաչքն է. անոր պէտք է գոհացում տալու միջոցներ մտածութիւն ու գործադրութիւն : Իսկ Սանատարեան վարժարանն իրեն ինկած բաժինը կարող է գործադրել օժտուած ըլլալով եզակի առաւելութիւններով : այն է՝ ունի հանոնաւոր պիւտճէ, վարչական մարմիններու բոլոր մը, որոնց ձեռնահասութիւնն եւ հեղինակութիւնն անվիճելի է, հիմնական բարձր ծրագիր, կարող մասնագէտներէ եւ փորձ դաստիարակներէ կազմուած ուսուցչական մարմին մը : Վերջացնելով մեր խօսք, կը կրկնենք Սրբազան Պատրիարքին հետ : « Զամենայն խնամակալ եւ Հոգաբարձու խորհուրդս, ընդ սոյն գնալ ճանապարհ եւ զգործոց իւրեանց համար եւ տեղեկութիւն տալ ի լոյս ըստ պատշաճ ժամանակաց, օրհնեմք

շխշատակ հանգուցեալ Սանտսարեան բարերարին, զխանդակաթ հոգածութիւնն վսեմ. Ասպետին Գարապետի Յարութիւնեան Նշեանց եւ զաշխատանս Հոգաբարձութեան եւ տեսչութեան եւ ուսուցչութեան վարժարանին եւ զլանս եւ զփոյթ ամենայն սանուց առնաւարակոյ :

Մ.



Մ Ա Մ Ո Ւ Լ Ի Բ Ա Ժ Ի Ն Ը

Ե. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, Յիշատակարան Նուպար Բալայի արձանին բացման անթիւ : Գահիրէ 1904, տպ. «Արշալոյս» : 4° եր. 40 :

Պետական գործիչի մը եւ հայ քաղաքագէտի մը յիշատակին նըւիրուած պատկերազարդ հատոր մըն է այս, որ երկու մասէ կը բաղկանայ. 1) կենսագրական համառօտ ծանօթութիւններ, եւ 2) յիշատակարանի բացման հանգէսը : Մեր յարգելի պաշտօնակիցը լաւ խորհուրդ մը յղացած է հրատարակելով այս հատորը եւ խտացնելով հոն, արժան կարելի է, պետական Մեծ Մարդուն կեանքն ու գործունէութիւնը, որ ժողորու պատմութեան մէջ փառաւոր էջ մը պիտի գրաւէ : — Գրքին վրայ զբաւած Զեկոյց մը կ'ըսէ, թէ «Յիշատակարան»ի առաջին ապագրութեան վաճառման բոլոր հասոյթը՝ Գահիրէի Հայ. Աղքատախնամ Ընկ. նուիրած է հեղինակը :

Ղ. ՔԱ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, Ակնարկներ ուտիացի եւ մահմեական Հայերի մասին : Թիֆլ. 1904, 8° եր. 104 : Գինն է 40 կ.

ԳՐ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ, Տեսութիւններ եւ նամակներ : Պետերբ. 1904, 8° եր. 136 : Գինն է՝ 60 կ.

Ս. ՀԱՅԿՈՒԵԼԻ, Հայ-թրքական վէպ. էմինեան աղբազր.՝ ժողովածուի հա. V. : Վարչպոս. 1904, 4° եր. 304 : Գինն է՝ 1 ր. 50 կ.

ԳԵՐԴԳ. ՂԱՍԱՊԵԱՆՅ, Գալուստի եւ Շուշանիկի պատկուելը հարսանեկան պատկեր (Աղէքսանդրապոլի կեանքից) : Աղէքսանդրապոլ. 1904, տպ. Ա. Իրն. : 16° եր. 64 : Գինն է՝ 12 կոպ. : Դիմել հեղինակին՝ Աղէքսանդրապոլ :

ՆԱՐ-ԴՈՍ, Նեղ օրերից մէկը : (Աղբիւր-Տաբաչի հրարկութիւն N. 66) : Թիֆլ. 1904, տպ. «Հերմէս» : 16° եր. 30 :

ԳԵՐԴԳ. ԱՍԱՏՈՒՐ, Նահապետ Գուլակի երգերը : Թիֆլ. 1905, տպ. «Հերմէս» : 16° եր. 144 : Գինն է՝ 40 կոպ. :

ԲԱԳՐԱՏ ԱՅՎԱԶԵԱՆՅ, Աշոտ Երկաթ, պատմական վէպ (913-928 թ. Բ.) : Բ. տպ. : Թիֆլ. 1904, տպ. Վարդանեանցի : Գինն է՝ 1 ր.

Կ. Յ. Բ.